

*Anna Andrzejewska-Cioch**
*Agnieszka Zaborowska**

Streetworking w sieci odpowiedzią na samobójstwa wśród nieletnich

Das Streetworking im Netz als Antwort auf die Suizide unter den Minderjährigen

Zusammenfassung

Ein für die moderne Zeit typischer Kommunizierungsraum junger Menschen ist das Internet geworden – eine virtuelle Welt. Die virtuelle Welt ist mit dem heutigen Leben dermaßen stark verflochten, dass es nahezu unmöglich scheint, auf die Kommunikation im Netz zu verzichten. Die Hauptakteure bei dieser Art der Verständigung sind besonders junge Leute, die das Internet als Hauptkanal der Kommunikation nutzen. Durchs Internet vermittelt man verschiedene Inhalte, es sind etwa Diskussionen über lockere Themen, aber auch wichtige und bemerkenswerte Belange. In den Inhalten im Netz entdeckt man häufig Alarmsignale über menschliche Probleme, nicht selten über persönliche Tragödien. Die Leichtigkeit des Kommunizierens im Netz, Anonymität und das Gefühl der Ungezwungenheit führen zur Befreiung verdeckter Emotionen und zu Äußerungen tiefer Aufrichtigkeit. Die von den jungen Leuten gesendeten Signale und Zeichen dürfen nicht übergangen und verharmlost werden. Die Erscheinung des Suizids ist zunehmend einer der Kontexte, die im Internet durch junge Personen angesprochen werden. Es bilden sich ganze Gruppen von Personen, die zum Selbstmord neigen. Laute Diskussion über dieses Thema rief der polnische Film *Der Raum der Selbstmörder* in der Regie von Jan Komasa hervor. Der Regisseur veranschaulichte hervorragend die Möglichkeiten und Gefahren, die aus dem Kommunizieren im Internet resultieren, wenn es in der wirklichen Welt keine Unterstützung seitens anderer Menschen gibt.

*ANNA ANDRZEJEWSKA-CIOCH, dr, asystent, Instytut Nauk o Rodzinie i Pracy Socjalnej, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II,

*AGNIESZKA ZABOROWSKA, dr, adiunkt, Instytut Nauk o Rodzinie i Pracy Socjalnej, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II.

Beitrag will aufzeigen, dass die heutige professionelle Hilfe an Personen, die ihre Probleme nicht bewältigen können, nicht nur in der wirklichen Welt, sondern auch (oder: vor allem) im Cyberspace geleistet werden muss. Wenn das Streetworking eine Hilfe direkt im Umfeld der in Probleme verwickelten Person ist, dann soll man auch die Notwendigkeit anerkennen, dass solche Hilfe ebenfalls im Internetraum geboten werden soll. Eben das Internet wird ein natürliches Umfeld für Personen, die zum Suizid neigen. Die Überschreitung der Grenzen der stationären Hilfe, Aufgeschlossenheit, Fähigkeit zur schöpferischen Kommunikation und Möglichkeit, direkt an die Empfänger der Hilfe zu gelangen, sind nur einige Eigenschaften des Streetworkings. Als überaus wichtig und brauchbar erweisen sich dieselben Eigenschaften in der Tätigkeit zu sein, die man als Streetworking im Netz bzw. Cyberworking bezeichnen kann.

Samobójstwo

Samobójstwo powszechnie uznawane jest za rodzaj dobrowolnej śmierci, odebrania sobie życia¹. Niepoznane, niezgłębione zjawisko wciąż fascynuje i dzieli wielu badaczy. W wielu próbach zdefiniowania samobójstwa oprócz tego co obserwowalne i mierzalne pojawia się pierwiastek tego co niemierzalne: pragnienia, zamierzenia, dążenia czy motywacji. Należy jednak zaznaczyć, że problematyka samobójstw zawiera w sobie bardzo trudny zbiór znaczeń, z uwzględnieniem motywu, świadomości, intencji, pragnienia oraz jakże ważnego kontekstu społeczno kulturowego². Klasyyczną definicję samobójstwa opracował E. Durkheim według którego „samobójstwem nazywa się każdy przypadek śmierci, będący bezpośrednim lub pośrednim wynikiem działania lub zaniechania działania, przejawianego przez ofiarę, zdającą sobie sprawę ze skutków tego działania lub zaniechania”³. Warto zaznaczyć, że w klasycznej definicji autor skupił się na czynnikach świadomego działania z zupełnym pominięciem cech typowo psychicznych. Zupełnie inne stanowisko zajął E. Stengel, który uznał, że „zamachem samobójczym jest taki rozmyślny akt samouszkodzenia, który przed popełnieniem wyklucza w świadomości sprawcy pewność przeżycia”⁴ tym samym w przeciwieństwie do poprzednika zwrócił uwagę na istnienie celów ambiwalentnych jak: chęć życia i swoistego rodzaju zawieszenie między bytem a nicością. „Rozmyślny akt” bezwątpienia rozumiany jest tu jako chęć przerwania dotychczasowego, długotrwałego napięcia psychicznego, z którym człowiek nie jest sobie w stanie samodzielnie poradzić. Samozniszczenie natomiast rozumie się tu jako świadomości ewentualnej śmierci. E. Stengel w swej definicji to szczególnie podkreśla to fakt, że

¹ *Słownik Wyrazów Obcych PWN*, Warszawa 1980.

² H. Malicka-Gorzelańczyk, *Opinie młodzieży o samobójstwie*, Bydgoszcz 2002, s. 25.

³ Tamże, s. 26.

⁴ B. Hołysz, *Samobójstwo - przypadek czy konieczność*, Warszawa 1983, s. 27.

rzadkością jest fakty by samobójca przewidywał swoją śmierć jako nieodwracalne zdarzenie. Zazwyczaj bowiem akt samobójczy jest wołaniem o pomoc, zwróceniem uwagi, czy też chęcią uwolnienia się od problemów⁵.

Spór dotyczący istoty samobójstwa oraz jego definicji jest wciąż żywy. Wielu badaczy poszukuje i stara się sprecyzować pojęcie samobójstwa w taki sposób aby w swej istocie oddawało ono to, co w nim najważniejsze. Swój wkład w tworzenie definicji samobójstwa oraz szeroko prowadzonej profilaktyki suicydologicznej ma Światowa Organizacja Zdrowia, która w 1986 uznała, że „Samobójstwo jest aktem o skutku śmiertelnym, który zmarły ze świadomością i oczekiwaniem takiego skutku sam zaplanował i wykonał w celu spowodowania zmian przez siebie pożądaných (upragnionych)”⁶.

Definicje samobójstw w literaturze przedmiotu jest bardzo wiele i bez wątpienia każda z nich na swój sposób ukazuje nam istotę aktu samobójczego. Chcąc jednak w sposób całościowy i obrazowy zdefiniować samobójstwo idąc za B. Hołyszem, należy stwierdzić, że życie człowieka należy traktować całościowo, jako powiązane ze sobą zachowania te korzystne jak i destrukcyjne⁷. Tym samym jeśli człowiek godzi się na przewagę tych ostatnich, nie walczy z nimi, pozwala na degradację własnej osoby, przeobraża je w zakochiwania autodestrukcyjne, które stają się swoistym procesem. Należy zwrócić również uwagę że proces autodestrukcji o których mówi B. Hołysz posiada różne stadia o różnym nasileniu. Według autora najłagodniejszą formą zachowań autodestrukcyjnych są akty jedynie potencjalnie zagrażające życiu, następnie samouszkodzenia nie wykluczające pewności przeżycia, samouszkodzenia wykluczające tę pewność i w końcu samouszkodzenia, których bezpośrednio skutkiem jest zgon- jako ostatnie ogniwo procesu, nazwane samobójstwem⁸.

W literaturze przedmiotu wiele jest definicji samobójstwa, wiele cech charakterystycznych opisujących akt autodestrukcji, które jedynie w niewielkim stopniu pozwalają dotknąć problematyki omawianego zjawiska. Ważnym jest jednak fakt, że każdy czyn samobójczy jest wielką tragedią osobistą człowieka i jego bliskich, którzy nie są w stanie zrozumieć motywacji samobójcy. Pamiętajmy jednak, że akt autodestrukcji jest wołaniem o pomoc, krzykiem milczenia i prośbą o uwagę.

Samobójstwo w statystykach

Zgodnie z szacunkami ONZ codziennie na całym świecie śmiercią samobójczą umiera ok 3000 osób, a 1500 próbuje odebrać sobie życie⁹. Wynika więc

⁵ Tamże

⁶ B. Hołysz. Suicydologia. Warszawa 2002 s.58.

⁷ Por. B. Hołysz, *Samobójstwo- przypadek czy konieczność*, Warszawa 1983, s. 34.

⁸ Tamże.

⁹ M. Jarosz, *Samobójstwo*, Warszawa 1997, s. 54.

z tego, że co 40 sekund ktoś popełnia samobójstwo a co 3 sekundy próbuje odebrać sobie życie¹⁰. Podstawą analizy i źródłem wniosku o skali, strukturze i trendach zjawiska zarówno w Polsce jak i na świecie są dane statystyczne obejmujące liczbę zamachów samobójczych zakończonych zgonem. Niestety istnieje również „ciemna liczba” samobójstw, nieujawnionych lub niesklasyfikowanych, bowiem akty autodestrukcji jak i śmierć samobójcza są tuszowane z uwagi na społeczne sankcje i niezrozumienie.

W ostatnim stuleciu liczba samobójstw we wszystkich krajach świata w tym w Polsce niepokojąco wzrosła i w dalszym ciągu utrzymuje się na dość wysokim poziomie, co niektórzy określają już mianem epidemii¹¹. Szacuje się, że po II wojnie światowej liczba samobójstw na świecie zwiększyła się o 60% zarówno w krajach rozwiniętych jak i rozwijających się. Determinanty warunkujące zjawisko samobójstw takie jak wiek czy płeć w zasadniczy sposób wpływają na rozmiary tego zjawiska. Z danych statystycznych wynika bowiem, że większy wskaźnik samobójstw dokonywanych jest wśród mężczyzn, kobiety natomiast częściej próbują popełnić samobójstwo. Przewaga mężczyzn w tym względzie jest statystycznie widoczna niemalże na całym świecie¹². Wśród wielu czynników warunkujących zjawisko samobójstw uwagę należy zwrócić na wiek sprawców. Współczynnik zamachów zwiększa się wraz z wiekiem. Najwięcej samobójstw notuje się po 25 roku życia a więc w chwili życiowej dyspozycji. W ostatnich latach jednak coraz częściej samobójstwa pojawiają się wśród młodych ludzi przed 25 rokiem życia a nawet dzieci. W chwili obecnej samobójstwa są jedną z trzech głównych przyczyn śmierci w wieku 15-39 lat. Coraz więcej ludzi młodych mających przed sobą życie decyduje się na samobójstwo w 1/3 wszystkich państw na świecie¹³. Właśnie ludzie młodzi są w chwili obecnej stanowią największą grupę ryzyka.

Polska na mapie statystycznej samobójstw zajmuje niestety niechlubne miejsce. Liczba zamachów w ostatnich czterdziestu latach niepokojąco i w dużym tempie wzrasta¹⁴. Niepokój budzi dynamiczny wzrost samobójstw młodych ludzi w wieku 15-24 lata i dzieci poniżej 14 roku życia. B. Hołyst w przeprowadzonej analizie samobójstw wśród uczniów i studentów, prognozuje że z każdym rokiem liczba samobójstw młodych ludzi i dzieci będzie wzrastać¹⁵. Analizując statystyki samobójstw w Polsce z ostatnich dwunastu lat, widać niepokojącą liczbę zamachów samobójczych dzieci i młodzieży. Niemalże stałą liczbą każdego roku stanowią samobójstwa dzieci poniżej 9 roku życia oraz dzieci w przedziale 10-14 lat gdzie notuje się ok 50 samobójstw rocznie. Podobna sytuacja ma

¹⁰ Światowa Organizacja Zdrowia, Polskie Towarzystwo Suicydologiczne, *Zapobieganie samobójstwom poradnik dla pracowników podstawowej opieki zdrowotnej*, Genewa-Warszawa 2003, s. 9.

¹¹ M. Jarosz, *Samobójstwo*, Warszawa 1997, s. 75.

¹² H. Malicka-Gorzelańczyk, *Opinie młodzieży o samobójstwie*, Bydgoszcz 2002, s. 65.

¹³ Tamże.

¹⁴ B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 1994, s. 795.

¹⁵ B. Hołyst, *Suicydologia*, Warszawa 2002, s. 390-391.

miejsce wśród osób w wieku 15-19 gdzie rocznie to ok 280-300 zamachów , od lat liczby zamachów są przerażająco wysokie¹⁶. Samobójstwa dzieci i młodzieży zawsze budzą ogromne emocje i niezrozumienie wśród najbliższych i społeczeństwa. Nieumiejętność radzenia sobie z problemami i sytuacjami jakie doświadczają najmłodszy, brak wsparcia najbliższych a więc rodziców, szkoły i przyjaciół popycha ich w kierunku śmierci. W dobie wirtualnej przestrzeni w której młodzież spędza coraz więcej czasu znajdują wskazówki a często i potwierdzenie, że śmierć jest lekarstwem na smutki i troski. Należy więc szczególną uwagę skierować w stronę najmłodszych, rozpostrzeć nad nimi parasol ochronny aby zawsze pozostawały zwrócone w stronę życia.

Samobójstwo w sieci

„Ania i Marek poznali się w sieci. Samotni i nieszczęśliwi, w wirtualnym świecie szukali przyjaciół. Próbowali sobie pomóc, ale nie potrafili. Zdesperowani postanowili, że się zabiją, razem, na drugim końcu Polski. Mieli dużo szczęścia. Uratowali ich dolnośląscy policjanci”¹⁷.

„12-letnia Rebecca Ann Sedwick popełniła samobójstwo w fabryce cementu w Lakeland na Florydzie. Na jej profilach w serwisach Instagram i Ask.fm odnaleziono wpisy z obelgami i groźbami. - Nie ma żadnych wątpliwości, że Rebecca był terroryzowana w sieci”¹⁸.

Notka prasowa, pojawiająca się w prasie, telewizji, internecie często pomijana, niezauważona, skrywa niewyobrażalny dramat młodej osoby i jej najbliższych. Internet jako nowe medium bez wątpienia niesie za sobą wiele korzyści, ale jak widać wiele często nieuświadomionych zagrożeń. Dziś Internetowa rzeczywistość nie jest jedynie miejscem poszukiwania rozkładu jazdy, informacji czy przepisów kulinarnych. Niestety przy odrobinie wysiłku staje się również miejscem informacji metod i sposobów popełniania samobójstwa. Internet powoduje więc znaczące zmiany również i w obszarze jednego z najtragiczniejszych ludzkich zachowań jakim jest akt samobójczy. Wiele osób, planujących popełnienie samobójstwa lub interesujących się tym zjawiskiem poszukuje w sieci informacji na temat metod i sposobów dokonywania tego czynu tak, aby był on szybki i bezbolesny a przy tym najbardziej efektywny. Strony internetowe poświęcone samobójstwom, fora internetowe choć najczęściej nie namawiając wprost popychają swych czytelników do autodestrukcji. Internet stał się miejscem spotkań osób o samobójczych tendencjach, którzy w tzw. „klubach samobójców” prowa-

¹⁶ Dane statystyczne policji: www.statystyka.policja.pl (04.10.2013).

¹⁷ <http://www.gazetawroclawska.pl/artykul/981665,samobojcy-z-sieci-kto-slaby-ten-przegrywa,id,t.html> (16.10.2013).

¹⁸ <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/kolejna-ofiara-terroru-w-sieci-12-latka-popolnila-samobojstwo,354823.html> (16.10.2013).

dzą dyskusje oraz wymieniają się doświadczeniami i przemyśleniami dotyczącymi samobójstw.

„Jak można się szybko, bezboleśnie i skutecznie zabić? żeby było szybko, długo nie bolało i absolutnie nie chcę być odratowany. Pomóżcie, i tak to zrobię”¹⁹. Takie i inne pytania krążą w sieci, grupy internetowych samobójców na różnych forach wymieniają się receptami i poradami jak skutecznie popełnić samobójstwo. Internetowe kluby samobójców w ostatnich latach rosną w siłę, coraz częściej samobójstwo popełniają ludzie poznani w sieci. Internet staje się również miejscem, gdzie młodzi ludzie wybierający śmierć kierują swój ostatni krzyk- krzyk o pomoc. Młodzi ludzie wołając o pomoc szukają w sieci ratunku i wyjścia z pozornie trudnych i pozbawionych racjonalnych rozwiązań problemów. Wydaje im się, że anonimowość sieci zapewni dyskrecję a jednocześnie znajdą tam pomoc w trudnych dla siebie chwilach. Wirtualna przestrzeń w kontekście samobójstw młodych ludzi nie tylko jest miejscem poszukiwań informacji o samobójstwie ale często staje się przyczyną popełnianych aktów destrukcji. Anonimowość sieci i jej ogromny wpływ na ludzkie życie zwłaszcza dla młodego pokolenia daje złudne poczucie bezkarności w szykanowaniu i prześladowania innych. W związku z tym coraz częściej opinie młodych ludzi zamieszczane na portalach społecznościowych tak głęboko dotykają ich odbiorców, że nie są oni w stanie poradzić sobie a jedynym wyjściem z sytuacji jest samobójstwo. Dzieci i młodzież tak bardzo wrażliwi na opinie rówieśników szukający często miłości, akceptacji i zrozumienia w sieci nie mając dystansu do świata oraz racjonalnego podejścia wybierają najgorszy z możliwych sposobów- śmierć.

Samobójstwa prowokowane przez Internet stają się realnym problemem na całym świecie. Potrzeba wdrażania profilaktycznych działań wydaje się jedyną szansą na zahamowanie tego destrukcyjnego zjawiska. Świat wirtualny powinien stać się miejscem działania wielu służb na rzecz przeciwdziałania samobójstwom. Zarówno rodzice, wychowawcy jak też policja czy pracownicy socjalni powinni dołożyć wszelkich starań w walce z falą autodestrukcji. W sieci podobnie jak w realnym życiu potrzeba jest ludzi, którzy swoją aktywność skierują w stronę profilaktyki, którzy podobnie jak streetworkerzy którzy wychodzą na ulicę wyjdą w wirtualną przestrzeń celem ratowania tych wszystkich, którzy w śmierci widzą jedyne rozwiązanie swoich problemów.

Czy istnieją granice streetworkingu? – różnorodność form

Streetworking jest formą pracy socjalnej polegającą na pracy z podopiecznymi w ich środowisku, w miejscach gdzie przebywają na co dzień. Taka for-

¹⁹ http://forum.gazeta.pl/forum/w,502,7254891,,Kochani_jak_sie_zabic_.html?v=2 (16.10.2013).

ma pracy skierowana jest do osób, które z różnych przyczyn nie zwracają się po pomoc samodzielnie. Jest to praca socjalna charakteryzująca się otwartością i wychodzeniem poza ramy pomocy stacjonarnej. Niewątpliwą zaletą tej metody jest możliwość docierania do szerokiej grupy odbiorców. Metoda ta jest bardzo skuteczna i nie aż tak trudna do realizacji²⁰. Streetworking w dosłownym tłumaczeniu oznacza pracę na ulicy. Specyfika metody polega na docieraniu do przestrzeni klienta. Streetworking jako metoda *outreach* oznacza „wykraczanie poza” określone struktury, ramy, instytucje. Działania socjalne podejmowane w ramach streetworkingu realizowane są poza standardowym miejscem funkcjonowania instytucji pomocowych²¹. Streetworking skierowany jest do osób doznających problemów, które z różnych przesłanek, takich jak np. lęk, niechęć, brak wiedzy, wstyd, nieufność, nie potrafią, nie chcą bądź nie mogą korzystać z pomocy pracowników socjalnych w tradycyjny sposób. Streetworking określany jest jako mobilna praca socjalna, polegająca na docieraniu do ludzi „tam gdzie są” i podejmowaniu działań pomocowych²². Metoda streetworkingu wyrasta z idei redukcji szkód – *harm reduction* w pomaganiu, inaczej działaniu mającym na celu minimalizację różnorodnych szkód i zagrożeń związanych z istnieniem problemów społecznych. W wąskim znaczeniu *harm reduction* jest pracą socjalną na rzecz uczynienia życia klienta bezpieczniejszym. W szerokim rozumieniu jest to praca bliżej klienta i jego potrzeb. Streetworking jest dlatego skuteczny, iż reaguje na potrzeby, jest elastyczny, dostosowuje się do środowiska i dynamiki zmian. Filozofia redukcji szkód wyraża się w głębokim szacunku do odmienności klienta i akceptacji jego trudnych wyborów²³. Streetworker pracuje z odbiorcą głównie za pomocą rozmowy, w oparciu o indywidualny kontakt, budując w ten sposób stopniową relację i udzielając wsparcia. Metoda streetworkingu uwzględnia gotowość klienta i jego możliwości, świadcząc pomoc w odpowiednim czasie i miejscu. W przypadku kiedy osoba odmawia przyjęcia pomocy, ofertę stale się ponawia. Streetworking jest jedną z niewielu metod, które poza interwencją i integracją dają możliwości realizacji zadań z zakresu profilaktyki, dzięki docieraniu z pomocą do osób zagrożonych. Dzięki stałemu kontaktowi pracownika z klientem, utrzymywaniu relacji, metoda staje się bardzo elastyczna i uniwersal-

²⁰ Z. Kawczyńska-Butrym, *Podopieczni pracowników socjalnych w: Koncepcje opieki i zawody opiekuńcze. Pracownicy socjalni i pielęgniarce*, red. Kawczyńska-Butrym Z., Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2011, s. 226; A. Nowak, *Streetwork – skuteczna metoda profilaktyki*, „Kontra. Biuletyn Informacyjny Krajowego Centrum ds. AIDS” 2001, nr 4, s. 8.

²¹ D. Pogorzelska, *Streetworker – nowy zawód dla charyzmatycznych i odważnych*, w: *Pomost. Pismo samopomocy. O bezdomności bez lęku oraz informator o placówkach*, Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych, Gdańsk 2005, s. 216-217.

²² T. Biernat, *Doświadczenia streetworkingu za granicą. Analiza czterech programów*, „Wychowanie Na Co Dzień” 2009, nr 3, s. 19.

²³ M. Dębski, A. Michalska (red.), *Podręcznik streetworkera bezdomności*, Pomorskie Forum na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności, Gdańsk 2012, s. 44.

na, gdyż reaguje na poziom i rodzaj, zmieniających się, potrzeb. Rola pracownika socjalnego w całym złożonym procesie pomagania metodą streetworkingu staje się ogromna. Pracownik podejmując trud pracy tą metodą pełni rozmaite role:

- ✓ informacyjną;
- ✓ łączącą;
- ✓ towarzyszącą,
- ✓ interwencyjną;
- ✓ motywacyjną;
- ✓ konsultacyjną;
- ✓ lidera-przewodnika²⁴.

Ogólnie można by przyjąć, iż celem streetworkingu jest wzmocnienie zdolności jednostki do przyjęcia na siebie odpowiedzialności i tworzenia nowego scenariusza własnego życia²⁵.

Aktualnie streetworking przestaje być postrzegany jako metoda pracy „na ulicy” w dosłownym rozumieniu. Mimo, iż metoda dopiero się rozwija, wyraźnie widać różnorodne formy jej realizacji. Streetworking, przyjmując różne nazwy i specjalistyczne działania, przybiera rozmaite formy, np. networking, partyworking. Jest to metoda otwarta, uwarunkowana wieloma czynnikami, między innymi miejscem pracy. Najważniejsza wydaje się być analiza i rozeznanie potrzeb. Należy zdiagnozować: gdzie jest potrzeba pomagania? do kogo mają być skierowane działania? Jakie problemy mają zostać rozwiązane?

Sieć jako przestrzeń pracownika socjalnego

Praca socjalna, aby świadczyć holistyczną pomoc, musi wykorzystywać różnorodność doświadczeń, technik i praktyk. Nowa międzynarodowa definicja pracy socjalnej przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Federacji Pracowników Socjalnych w Montrealu w lipcu 2000 roku, do jej działań zalicza między innymi: poradnictwo, praca grupowa, praca społeczno-pedagogiczna, pomoc rodzinie i jej terapia, pomoc w uzyskiwaniu usług i dostępu do zasobów w społecznościach lokalnych, administrowanie placówkami pomocy społecznej²⁶. Do owego katalogu działań, jako osobny punkt, dołączyć powinna aktywna praca w bezpośredniej przestrzeni osób potrzebujących.

Istotą pracy socjalnej jest działanie, a więc zespół czynności, którym przyświeca i towarzyszy określony zamysł – zaspakajanie ludzkich potrzeb. Czynności, które by definiowały pracę socjalną to: prowadzenie kogoś ku czemuś, od-

²⁴ Tamże, s. 49-51.

²⁵ Por. J. Jęczeń, *Streetworking online?* w: J. Jęczeń, B. Lelonek-Kuleta (red.), *Streetworking. Nowe wyzwania przed pracą socjalną*, Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, Sandomierz 2012, s. 149-161.

²⁶ *Nowa definicja pracy socjalnej*, IFSW 2000.

działywanie na kogoś/na coś, wychowywanie, pomaganie, formowanie czegoś, zmienianie. Gdyby zechcieć uzupełnić te aktywności o zasady pracy socjalnej, tj.: wyrozumiałość, umiejętność słuchania, wola, otwartość, etyka, nadzieja, wiara, wiedza, poszukiwanie, można by podsumować, iż istotą pracy socjalnej musi być dynamiczny proces zmian i przekształceń ułatwiający jednostkom i grupom włączenie się w relacje z samym sobą, z innymi i przez innych²⁷.

Współcześnie, w życiu przepełnionym mediami i sposobami komunikacji niewerbalnej, profesjonalna pomoc osobom nieradzącym sobie z problemami, jest potrzebna nie tylko w świecie rzeczywistym, ale również, a może przede wszystkim w cyberprzestrzeni. Jeżeli streetworking oznacza wychodzenie z pomocą bezpośrednio do środowiska osoby uwikłanej w problem, to z całą pewnością uwidacznia się potrzeba takiej pracy w przestrzeni internetowej. To właśnie Internet staje się naturalnym środowiskiem osób, które z racji przeżywanych problemów, poszukują pomocy za pomocą komunikowania się z innymi. Grupę szczególną stanowią tutaj ludzie młodzi, którzy traktują Internet jako główny kanał łączności. Wychodzenie poza ramy pomocy stacjonarnej, otwartość, umiejętność twórczej komunikacji oraz możliwość docierania z pomocą bezpośrednio do odbiorców to tylko niektóre cechy streetworkingu. W dobie Internetu wydają się one być potrzebne w działalności, którą można nazwać stereetworkingiem w sieci, networkingiem czy cyberworkingiem.

Jeżeli przyjmiemy, że streetworking jest mobilną pracą socjalną, polegającą na docieraniu do ludzi „tam gdzie są” i podejmowaniu działań pomocowych. Należałoby się zastanowić nad przestrzeniami, w których taka metoda pracy jest potrzebna. Wielu spośród młodych ludzi - dzieci i młodzieży, jest obecnych w zasadzie tylko wirtualnie – tylko w sieci. Problemy pojawiające się z świecie rzeczywistym, brak odpowiedniego wsparcia, obojętność ze strony rodziny powodują, że ukrywając się pod osłoną anonimowego „nicku” szukają szczęścia w cyberprzestrzeni. Wpisy na formach internetowych, blogach, portalach społecznościowych nierzadko wołają wręcz o zainteresowanie i wsparcie. Szukanie jednak owego szczęścia w sieci, dla wielu, bywa złudne, a nawet kończy się tragicznie – śmiercią przez samobójstwo. Tu rodzi się pytanie czy przestrzeń internetowa, przestrzeń mediów nie powinna stać się stałym środowiskiem pracy pracowników socjalnych, którzy posługując się wiedzą i kompetencjami potrafiłby docierać do młodych osób, zanim zrobią sobie krzywdę. Odpowiedź brzmi – TAK, cyberprzestrzeń wymaga penetracji przez profesjonalistów, a nie jedynie przez przypadkowych odbiorców. Współcześni rodzice, często niemający czasu nawet odrobić z dzieckiem lekcji, nie mają pojęcia co dzieje się na forach internetowych. Praca socjalna w sieci, wydaje się bardzo potrzebna, a co więcej dosyć łatwa. Przynajmniej nawiązanie pierwszego kontaktu z odbiorcą nie powinno stanowić problemu ponieważ, jest niejako anonimowe. Pierwszym krokiem stre-

²⁷ E. Marynowicz-Hetka, *Pedagogika Społeczna*, T. 1, WN PWN, Warszawa 2006, s. 356.

etworkera online jest nawiązanie kontaktu i rozpoznanie środowiska, dokładnie tak jak na ulicy. Działa tu tzw. metoda „włóczenia się”. Trzeba umieć wejść w interakcję, używać języka, skrótów, być na bieżąco, jeśli chodzi o muzykę taniec, film, modę, autorytet, orientować się w popularnych forach, blogach i portalach. Zbudowanie relacji nie będzie tak trudne jak, często to bywa, w świecie rzeczywistym.

Adekwatność pomocy do występujących potrzeb, można uzyskać wykorzystując tylko odpowiednią wiedzę i umiejętności diagnostyczne, dlatego profesjonalna praca socjalna w sieci, może stać się szansą na skuteczne eliminowanie zachowań samobójczych planowanych w Internecie.

Zakończenie

Dzisiaj niemało młodych ludzi, oszołomionych nieskończonymi możliwościami, jakie dają sieci informatyczne czy inne technologie, nawiązuje formy komunikacji, które nie przyczyniają się do wzrostu w człowieczeństwie, lecz przeciwnie- grożą powiększeniem się poczucia samotności i odosobnienia²⁸. W dobie cyfryzacji i postępu technologicznego wirtualna rzeczywistość jest nieodłączną sferą życia każdego człowieka. Internet zachwyca nas swoimi nieograniczonymi możliwościami, niewyobrażalną ilością informacji niemalże z każdej dziedziny życia człowieka. Świat wirtualny to również nieograniczona możliwość nawiązywania nowych znajomości oraz kontaktowania się ze znajomymi w czasie rzeczywistym w zaciszu własnego mieszkania. Anonimowość sieci stwarza możliwość komunikowania własnych opinii, emocji ale coraz częściej również staje się miejscem poszukiwania wsparcia, emocjonalnego zrozumienia, „przytulenia” i rozwiązania problemów. Dzieci i młodzież zafascynowani możliwościami Internetu często pozbawieni emocjonalnego wsparcia ze strony rodziców poszukują w sieci przestrzeni w której odnajdą zrozumienie i akceptację. Często nie mając możliwości szczerzej rozmowy z rodzicami zostają z własnymi problemami, frustracjami pozostawieni samym sobie, szukając wówczas pomocy, rady ale również rozwiązania swoich problemów, którym niestety coraz częściej staje się samobójstwo.

Samobójstwo to zawsze dla rodziny wielka tragedia, a samobójstwo dziecka lub młodego człowieka, to także wstrząs dla innych. W ostatnich latach wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie liczba aktów samobójczych wśród młodych. Coraz częściej również słyszymy o medialnych doniesieniach samobójstw dzieci i młodzieży. Pytamy dlaczego dzieci wybierają śmierć? Jak można im pomóc?

²⁸ Wypowiedź Papieża Benedykta XVI z dn. 13 listopada 2010r. Tekst dostępny m.in. na stronie: <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/benedykt-xvi-internet-powieksza-samoptnosc-i-wyobcowanie>

Jak prowadzić skutecznie profilaktykę suicydologiczną w Internecie? Jak sprawić żeby wirtualna rzeczywistość stała się kulturą życia, a nie samobójczej śmierci. Otóż skuteczna pomoc może pochodzić z pracy socjalnej, ale takiej, która będzie miała wszystkie cechy streetworkingu – pomoc w przestrzeni gdzie obecni są potencjalni odbiorcy, otwartość, mobilność, uniwersalność. W dobie szybkiego postępu technicznego i nieograniczonych możliwości pozawerbalnego komunikowania się, cyberworking może stać się jedynym narzędziem skutecznej pomocy skierowanej do osób zagrożonych popełnieniem samobójstwa.